

ΜΑΡΙΑ Π. ΒΟΥΒΟΥΣΗ

“Τα πρόσωπα και οι σκηνές στο «Μεγάλο Συναξάρι» του Μ. Καραγάτση”

Ο Μ. Καραγάτσης, Τυρναβίτης στην καταγωγή, είναι ένας αξιόλογος λογοτέχνης και μυθιστοριογράφος, με πλούσιο έργο, συλλογές διηγημάτων και μυθιστορήματα. Ανάμεσα στις συλλογές διηγημάτων του περιλαμβάνεται και το «Μεγάλο Συναξάρι». Το όνομα που έδωσε στη συλλογή αυτή των διηγημάτων του μας παραπέμπει στην εκκλησιαστική ορολογία. Τα συναξάρια είναι λειτουργικά βιβλία τα οποία περιλαμβάνουν σύντομες ή εκτενείς διηγήσεις σχετικά με τον βίο γενικά και τα μαρτύρια που υπέστησαν άγιοι και οσιομάρτυρες της Εκκλησίας μας. Οι διηγήσεις αυτές φέρονται με εορτολογική σειρά και διαβάζονται σε ιερουργίες - θρησκευτικές συναξείς. Οι συγγραφείς αυτών των διηγήσεων ονομάζονται συναξαριστές. Ο Καραγάτσης, με τα διηγήματα της συλλογής του αυτής, μας προσφέρει σύντομες και εκτενείς διηγήσεις ανθρώπων της εποχής του, φορτισμένες πάντα με το ερωτικό στοιχείο.

Την υπόθεση και τα πρόσωπα του «Μεγάλου Συναξαρίου» μελέτησα για τις ανάγκες της ανακοίνωσής μου. Σκοπός της μελέτης μου είναι να σκιαγραφήσω και να χαρακτηρίσω τα πρόσωπα που πρωταγωνιστούν στα διηγήματα της εν λόγω συλλογής. Τα διηγήματα είναι συνολικά 7, τα εξής: Το Μπουρίνι, Το Αφεντικό, Το Μοναχικό ταξίδι στα Κύθηρα, Από το Ημερολόγιο του Κωστή Ρούση, Ο άνθρωπος με το φλεμόνι, Η Μεγάλη Βδομάδα του Πρεζάκη, η Μπουχούνστα.

1) ΤΟ ΜΠΟΥΡΙΝΙ.

Τα πρόσωπα του διηγήματος αυτού είναι ο τσιφλικάς του Κιριλάρ Πήτερ Χατζηθωμάς, ο κολίγος γερο-Γκουντής και η οικογένειά του: ο γιος του Νάσος, η γυναίκα του Γκουντίνα και η κόρη του Ζωγράφω. Ο Καραγάτσης απεικονίζει, όπως ακριβώς ήταν, την άθλια ζωή των Καραγκούνηδων εργατών του τσιφλικιού. Είναι σαν να έχει ζήσει από κοντά την κολιγική ζωή. Προς το τέλος του διηγήματος ένα άγριο μπουρίνι (κακοκαιρία), που έδωσε και τον τίτλο στο διήγημα αυτό, συνοδεύει δύο άγρια εγκλήματα.

Ο γερο-Γκουντής είναι ο κλασικός τύπος του караγκούνη κολίγου. Ο συγγραφέας συγκόπτει το όνομά του και το εκφέρει με το θηλυφανές άρθρο: η Γκ'ντής. Εργάζεται ως δούλος στο τσιφλίκι του Κιριλάρ, το οποίο αγόρασε από τον Ρουστέν μπέη ο Πήτερ Χατζηθωμάς, γεννημένος και μεγαλωμένος στην Αγγλία. Ήρθε στη Θεσσαλία με πολλά μπαούλα γεμάτα κοστούμια, με λυκόσκυλα, κυνηγετικά όπλα κλπ. Στο κτήμα του, λέει ο Καραγάτσης, δουλεύουν τα ανθρώπινα κτήνη, όπως τον καιρό της εξουσίας των οθωμανών γαιοκτημόνων. Καυτηριάζει τον τρόπο ζωής του Πήτερ πολύ άσχημα: οι προϋποθέσεις του ανθρωπισμού δεν έχουν καμιά σχέση με τις δουλειές. *Business are business*. Δεν άλλαξε τίποτα στη ζωή των κολίγων κι ας έχει αγγλικές συνήθειες το αφεντικό. Οι κολίγοι εξακολουθούν να είναι ανθρώπινα κτήνη.

Σε αντίθεση με τον γαιοκτήμονα, ο γερο-Γκουντής είναι ένας φτωχός χωρικός, υποταγμένος μοιρολατρικά στον αφέντη. Αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες στην καθημερινότητά του. Είναι καταχρεωμένος και η φετινή σοδειά του άσχημη. Ικετεύει

το αφεντικό να μην πάρει φέτος ό,τι δικαιούται, διότι, πληρώνοντας το χρέος του, δεν θα του μείνουν χρήματα για την οικογένεια. Ο αφέντης δεν συγκινείται από τις ικεσίες του Γκουντή. Στο τέλος αφήνει μία αναλαμπή ελπίδας, αλλά έχει άλλα στο νου του. Ζητάει ως βοηθό της υπηρέτριάς του τη δεκαεξάχρονη κόρη του Ζωγράφω, την οποία καλοβλέπει, ενώ έχει μαζί του μία Γαλλίδα ερωμένη.

Στο σπίτι του ο Γκουντής είναι ο κυρίαρχος. Από γενιές αιώνων είχε ριζωθεί μέσα του η συνείδηση του αρχηγού της οικογένειας, του δικτάτορα της φατριάς. Όμως δεν έχει τη δύναμη να αντισταθεί στον άνθρωπο του αφεντικού που τον κλέβει φανερά στο ζύγι και αποπέμπει τον γιο του Νάσο που επιτίθεται τον κλέφτη. Ο Γκουντής έχει τον πρώτο λόγο και ασκεί μεγάλη επιρροή στον γιο, ο οποίος από μικρός γυρνάει μόνος του, μακριά από τα άλλα παιδιά των Καραγκούνηδων. Πλήττει στην πεδιάδα και θέλει να ανεβεί στα βουνά, όταν βλέπει τους βλάχους και τους σαρακατσαναίους να ανεβαίνουν κάθε άνοιξη. Αυτός είναι υποταγμένος στον πατέρα και τον ακολουθεί πιστά σε ό,τι κάνει και σε ό,τι λέει, αλλά στενοχωρείται για την αδικία που γίνεται στον κολιγική οικογένειά του. Χωρίς να το καταλάβει, τον τυλίγει στα ερωτικά της πλοκάμια η Γαλλίδα.

Ο τσιφλικάς, ένα βράδι που ξεσπάει το μπουρίνι, σαν προπομπός ενός μελλούμενου κακού, βιάζει τη Ζωγράφω, η οποία μετά από αυτό πεθαίνει και ο Νάσος αποπειράται, ανεπιτυχώς, να τον σκοτώσει. Αυτός ανακαλύπτοντας ότι η Γαλλίδα συναντούσε σε μία σπηλιά τον Νάσο τη σκοτώνει, φορτώνοντας το έγκλημα στον Νάσο. Στη δίκη παρωδία, δικαστές και ένορκοι, τσιφλικάδες και εκπρόσωποί τους, τον καταδικάζουν σε θάνατο. Η Γκουντίνα, σε μία στιγμή αδυναμίας ομολογεί ότι ο Νάσος ήταν γιος, όπως και η Ζωγράφω, του πρώην αφεντικού Ρουστέν μπέη, με αποτέλεσμα ο Γκουντής να μην υπερασπιστεί τον Νάσο. Μετά την εκτέλεσή του Νάσου, ο εισαγγελέας μελαγχολεί διότι υπήρξε πειθήνιο όργανο των τσιφλικάδων.

2) ΤΟ ΑΦΕΝΤΙΚΟ

Στο διήγημα «Το Αφεντικό» ο Καραγάτσης αφηγείται σε πρώτο πρόσωπο τα γεγονότα της ιστορίας του, ως υπάλληλος ενός Κεφαλλονίτη, πριν από 33 χρόνια, στο Πόρτ Σάιτ της Αιγύπτου. Τα πρόσωπα είναι ο Γεράσιμος, ο υπάλληλός Διονύσης, ένας Γάλλος γιατρός και μία νοσοκόμα.

Ο Γεράσιμος είναι πλούσιος γέρος, έμπορος, γυναικάς, τεμπέλης και ανάλητος. Δεν λυπάται τον υπάλληλό του Διονύση που είναι άρρωστος κι ο γιατρός τον συνέστησε να πάει για ξεκούραση στο νησί του. Ο Διονύσης είναι ένας τίμιος και εργατικός νέος, χαμηλών τόνων και διακριτικός. Δουλεύει διαρκώς, ειδικά το καλοκαίρι που έχουν αρκετή δουλειά στο μαγαζί. Είναι υπεύθυνος για το μαγαζί που το κρατάει μόνος του και νοιάζεται γι' αυτό. Παρόλο που το αφεντικό του δεν τον συμπαθεί, αυτός τον φροντίζει και ενδιαφέρεται γι' αυτόν.

Ο Γάλλος γιατρός συμπαραστέκεται στον Διονύση. Όταν αναρρώσει και επιτρέψει, θα τον προσλάβει στη δουλειά του. Ο γερο-Γεράσιμος αρρωσταίνει βαριά και ο γιατρός αναθέτει τη φροντίδα του σε μία φτωχή νοσοκόμα, από την Κάρπαθο. Ήταν νέα, εντελώς μόνη στη ζωή της επειδή είχαν πεθάνει οι γονείς της. Φρόντιζε τον γερο-Γεράσιμο, μολονότι αυτός, κλασικός τύπος γυναικά, την παρενοχλούσε με αισχρές χειρονομίες. Αυτή ήταν ήρεμη και υπέμενε στωικά τα πειράγματά του, χωρίς να ενδίδει στις κρύφειες επιθυμίες του. Ο Διονύσης της αγάπησε, την στεφανώθηκε με κάποια στιγμή πέθανε και την έθαψε στο Πόρτ Σάιτ. Μετά από 30 χρόνια ανακαλεί στη μνήμη του εκείνα τα χρόνια.

Ο συγγραφέας εδώ αντιπαραθέτει το κακό με το καλό, τον τεμπέλη επιχειρηματία-αφεντικό με τον εργατικό, σεμνό και με ηθικές αρχές φτωχό υπάλληλό

του, το αφεντικό με τη μειωμένη ηθική που θέλει να εκμεταλλευθεί μία φτωχή νοσοκόμα - οικιακή βοηθό, με τη νεαρή γυναίκα που αντιστέκεται στις ορέξεις του και ταυτόχρονα με τον φιλόανθρωπο γιατρό, τον υποδειγματικό μορφωμένο της μικρής κοινωνίας του διηγήματος.

3) ΤΟ ΜΟΝΑΧΙΚΟ ΤΑΞΙΔΙ ΣΤΑ ΚΥΘΗΡΑ

Δύο Αθηναίοι φίλοι, που δεν ταξίδεψαν ποτέ έχουν κατασταλαγμένες γνώμες για τα ταξίδια και τις περιπέτειές τους. Προσφέρουν στον φίλο τους ένα βιβλίο για να διαβάσει στο ταξίδι.

Ο συγγραφέας κάνει ένα ταξίδι με πλοίο μέχρι την Κέρκυρα και διηγείται τις διάφορες ιστορίες σε πρώτο πρόσωπο. Στο πλοίο συνάντησε τυχαία έναν τον δικηγόρο φίλο του Αντωνιάδη. Του εκμυστηρεύθηκε το πάθημά του. Ενώ ζούσε χρόνια την μεγάλη αγάπη του, κάποια στιγμή την έδωσε και παντρεύτηκε μία γυναίκα που δεν αγαπούσε, για την προίκα και το καλό όνομα της οικογένειάς της. Το ίδιο έκανε και ένας νιόπαντρος επιβάτης του πλοίου, ο οποίος την πρώτη βραδιά μετά τον γάμο του αντιλαμβάνεται το λάθος του. Ο συγγραφέας αναφέρει πως αν προσέχαμε όταν επιλέγουμε τη γυναίκα μας, όσο προσέχουμε όταν επιλέγουμε το αυτοκίνητό μας, τα διαζύγια θα ήταν λιγότερα.

Επίσης συνάντησε τον γνωστό του Δραγουμάνο, που εργάζεται στην Πάτρα, στην ίδια εταιρεία. Αυτός του εξέθεσε τη φιλοσοφία του: οι μεγάλοι έρωτες είναι αποκλειστικοί. Του παρουσιάζει τις απόψεις του για τον έρωτα. Πιστεύει ότι τα ζευγάρια είναι μαζί από υποχρέωση. Για τα μάτια της κοινωνίας συνάπτουν επιφανειακές και τυπικές σχέσεις μεταξύ τους. Του αναφέρει τους πολλούς παλιούς έρωτές του, αλλά τελικά παντρεύτηκε μία γυναίκα την οποία δεν ήθελε. Αυτού του είδους οι γάμοι δημιουργούν προβλήματα και γι' αυτό ανησυχεί για το μέλλον του.

Στο πλοίο ταξιδεύουν πολλοί νιόπαντροι, οι οποίοι δεν δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τη γυναίκα τους. Οι γάμοι αυτοί είναι χωρίς αγάπη, γάμοι οικονομικού συμφέροντος. Ο συγγραφέας-αφηγητής είναι μόνος στην καμπίνα του και ονειρεύεται την επικοινωνία μου με μία όμορφη Βενετσιάνα.

Στην Κέρκυρα, όπου ολοκληρώνεται το ταξίδι, ο συγγραφέας συναντάει τον Σπύρο, γνωστό του από τον καιρό των σπουδών του στην Αθήνα, όπου ζούσε με μία χαριτωμένη αστάθεια, με ετερόκλητες γυναίκες. Στο νησί του ζει ως δικηγόρος και πλήττει. Σκέφτεται πώς θα προσαρμοστεί η αγαπημένη του μνηστή, μετά τον γάμο τους στην επαρχία, η Αθηναία Νίνα Ζέρβα, την οποία γνωρίζει από παλιά και την αγαπάει. Πρόκειται για πολύ αξιόλογη κοπέλα, αλλά αυτός δεν θέλει να ζήσουν στο νησί.

Με την ευκαιρία της επίσκεψής του σε ένα κρυφό και ολιγομελές χαμαιτυπείο, ο συγγραφέας ειρωνεύεται την τιμιότητα της εκδιδόμενης γυναίκας, η οποία δεν καταδέχεται να παντρευτεί έναν άντρα κατώτερου κοινωνικού επιπέδου από αυτό της οικογένειάς της.

Στο νησί συναντάει τη Τζούλια, μία πλούσια γυναίκα, κόρη υπουργού, η οποία παντρεύτηκε σε μικρή ηλικία έναν ηλικιωμένο άντρα. Σπούδαζε σε αγγλικό κολέγιο και είχε άστατη ζωή. Είχε σχέσεις και με τον συγγραφέα. Αναπολεί τη ζωή μαζί της.

Ο Καραγάτσης δίνει εδώ μία εικόνα της κοινωνίας της εποχής του, με κυρίαρχο θέμα τον έρωτα και τις ποικίλες καταστάσεις που προκύπτουν από το αίσθημα αυτό. Δεν παραλείπει όμως και τον φυσιολατρικό λυρισμό, με τον οποίο διανθίζει τις εικόνες του.

4) ΑΠΟ ΤΟ ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΤΟΥ ΡΟΥΣΗ

Πρωταγωνιστής της ιστορίας είναι και πάλι ο συγγραφέας ο οποίος, ως φιλόλογος, διδάσκει στο σχολείο ενός χωριού, όπου μένει και κρατάει ημερολόγιο από τις 12 Σεπτεμβρίου 1905 έως τις 8 Μαρτίου 1907. Παρακολουθεί τις μαθήτριες που είναι στην εφηβία πώς βλέπουν τους άντρες και αυτός μένει αμέτοχος σαν μισογύνης. Δεν έχει αναπτύξει σχέσεις με τους κατοίκους του χωριού και είναι πάντα μόνος σαν μισάνθρωπος. Παραξενεύτηκε όταν του έκαναν πρόταση να παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα στη δεκαπεντάχρονη μαθήτρια Λευκή, κόρη μιας χήρας γυναίκας. Μάνα και κόρη ζουν μόνες τους και ο φιλόλογος, για να ενισχύει τον φοιτητή αδελφό του, αναγκάζεται να παραδίδει ιδιαίτερα μαθήματα στη Λευκή. Για να βοηθάει τον αδερφό του, φοιτητή της Νομικής, δέχθηκε να αναλάβει τη Λευκή.

Συνηθίζει να επισκέπτεται στο βουνό τον βοσκό φίλο του Στάθη με άλλους τρεις φίλους, έναν γιατρό, έναν δικηγόρο και έναν τηλεγραφητή. Εκεί θέλει να πηγαίνει και η νεαρή μαθήτρια, η αγνή και φιλήσυχη Λευκή. Ο καθηγητής, πρωταγωνιστής της ιστορίας, περνάει πολλές ώρες στο σπίτι με την μητέρα και τη Λευκή. Η μητέρα αρρωσταίνει και ο καθηγητής τη βοηθάει δίνοντας χρήματα στην Λευκή για να τη φροντίσει. Η Λευκή είναι στεναχωρημένη και μειώνεται η απόδοσή της στα μαθήματα του σχολείου, επειδή φροντίζει την υγεία της μητέρας της. Ο καθηγητής την υποστηρίζει και τη βοηθάει σε όποιο πρόβλημα έχει. Το καλοκαίρι έρχεται στο χωριό ο αδερφός του καθηγητή, ο φοιτητής της Νομικής. Τα δύο αδέρφια έχουν εντελώς διαφορετικούς χαρακτήρες. Είναι ζωηρός και άνθρωπος της διασκέδασης. Φεύγει με λεφτά του αδελφού του για την Αργεντινή, αλλά αργότερα πεθαίνει στη Βραζιλία. Λυπήθηκε πολύ για τον θάνατο του αδερφού του. Ήταν αίμα του. Τον αγαπούσε κι ας μην τον άκουγε ποτέ.

Η μητέρα της Λευκής πεθαίνει και ο καθηγητής δένεται περισσότερο με την Λευκή. Αγαπιούνται και συγκατοικούν. Η Λευκή μένει έγκυος και μετακομίζουν στην Αθήνα. Ωστόσο, η Λευκή πεθαίνει στον τοκετό, αλλά το παιδί της ήταν του φοιτητή αδερφού και όχι δικό του. Ο αδερφός του είχε βιάσει τη Λευκή και προφανώς γι' αυτόν τον λόγο έφυγε για την Αργεντινή. Στο τέλος της ιστορίας, ο καθηγητής έμεινε με το μωρό, απόγονο του αδερφού του.

Ο Καραγάτσης σκιαγραφεί αντίθετους χαρακτήρες: την αγνή Λευκή, όπως το λέει και το όνομά της, που δεν φανερώνει το πάθημά της στον καθηγητή και αγαπημένο της, όχι μόνο επειδή θέλει να αποφύγει την καταδίκη του και την κατακραυγή του κόσμου, αλλά για να μη στρέψει τον ένα αδελφό εναντίον του άλλου με άσχημα αποτελέσματα. Ο άσωτος αδελφός, αισθανόμενος το βάρος της ενοχής του φεύγει από τη χώρα για να χαθούν τα ίχνη του. Ο καθηγητής υπομένει την ασωτία του αδελφού του, τον συμπαραστέκεται, αγαπάει τη Λευκή, είναι αλτρουιστής. Μπροστά μας έχουμε την κοινωνία μιας επαρχίας και απέναντί της την κοινωνία της Αθήνας.

5) Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΜΕ ΤΟ ΦΛΕΜΟΝΙ

Ο χώρος που εξελίσσεται η ιστορία είναι το στενό μιας συνοικίας, με αρκετά μαγαζιά και ένα στενό με πολλές γάτες. Τα πρόσωπα είναι ένας ανώνυμος ζωόφιλος και δύο γυναίκες, η Άννα και η Κατερίνα.

Ο ζωόφιλος νέος είναι άσχημος, ήρεμος, χαμηλών τόνων, με αγνά αισθήματα. Αγαπάει τις γάτες, τις προσέχει και τις φροντίζει διαρκώς. Η Άννα τον παρατηρεί κάθε μέρα από το παράθυρο της. Αγαπάει και αυτή τις γάτες και τον βλέπει με συμπάθεια. Μία βροχερή μέρα τον φιλοξένησε στο σπίτι της. Είναι φιλική και καλοσυνάτη μαζί του.

Αντίθετα με την Άννα, η γειτόνισσά της Κατερίνα δεν αγαπάει τα ζώα. Περιφρονεί και βρίζει τις γάτες. Όταν βλέπει τον ζωόφιλο νέο τον κοροϊδεύει. Τον θεωρεί γελοίο και χαζό που μόνη φροντίδα του είναι οι γάτες. Τον σχολιάζει άσχημα και στις φίλες της, όπως στην Ευτέρπη που συμφωνεί μαζί της.

Στο διήγημα αυτό ο Καραγάτσης παρουσιάζεται ως ζωόφιλος και σχολιάζει την μη φιλοζωική στάση της μιας από τις δύο γυναίκες. Προφανώς είναι η εποχή κατά την οποία οι ζωόφιλοι στην Αθήνα είναι λίγοι και πολλοί Αθηναίοι παραξενεύονται με τη συμπεριφορά τους προς τα ζώα.

6) Η ΜΕΓΑΛΗ ΒΔΟΜΑΔΑ ΤΟΥ ΠΡΕΖΑΚΗ

Στο διήγημα αυτό το κύριο πρόσωπο είναι ένας ναρκομανής, ο Νεζερίτης, γνωστός ως Πρεζάκι. Το διήγημα αυτό έχει σπονδυλωτή σύνθεση, με ορολογία της Μεγάλης Εβδομάδας, με την οποία ο Καραγάτσης διακωμωδεί την εβδομάδα των Παθών του Χριστού. Στο πρώτο μέρος, με τον τίτλο Νυμφίος, το Πρεζάκι παραλληλίζεται με τον Νυμφίο του Ευαγγελίου. Στο δεύτερο μέρος, με τον τίτλο Μαγδαληνή, μία γνωστή του ναρκομανούς του ζητάει συγχώρεση, στην εκκλησία όπως ζήτησε συγχώρεση η Μαγδαληνή του Ευαγγελίου από τον Χριστό. Ακολουθεί ο Δείπνος και η σύλληψή του στην ταβέρνα, μετά την καταγγελία του Εβραίου Γούδα (παρήχηση του Γιούδα-Ιούδα), το Πραιτώριο με τη δίκη του, η Ταφή-εγκλεισμός στη φυλακή και ο θάνατός του τη Μεγ. Παρασκευή. Στην Ανάσταση, το Πρεζάκι δεν γίνεται δεκτό στον Παράδεισο κι ούτε στην Κόλαση. Έμμεση αναφορά ότι οι δύο αυτοί χώροι δεν υπάρχουν. Στο τελευταίο μέρος, στη Λύτρωση, το Πρεζάκι επιστρέφει στο λιμάνι του Πειραιά και μπαρκάρει σε κάποιο πλοίο, με το οποίο θα ταξιδεύσει μακριά. Αναλυτικά λοιπόν:

Α΄. Νυμφίος: Ο Χρίστος Νεζερίτης, το Πρεζάκι, έχει καλή καρδιά, αλλά είναι εθισμένος στα ναρκωτικά, κάνει μικροκλοπές και γυρίζει στους δρόμους, κοντά στο λιμάνι του Πειραιά. Η μάνα του τον μαζεύει από τους δρόμους. Νιώθει αγάπη γι' αυτόν, αλλά στεναχωριέται που μπλέχτηκε με τα ναρκωτικά.

Β΄. Μαγδαληνή: Είναι Πάσχα. Το Πρεζάκι με τη μάνα του πηγαίνουν στην εκκλησία, όπου συναντάει τη Μαγδαληνή που του ζητάει συγχώρεση.

Γ΄. Δείπνος: Το βράδυ, στο λιμάνι του Πειραιά, το Πρεζάκι συναντάει τον Γιάννη Κόκοτα αλλά δεν έχει όρεξη να του μιλήσει. Μία μέρα που βρισκόταν με τους φίλους του στην ταβέρνα και ενώ καθόταν ξέγνοιαστος, ήρθαν αστυνομικοί και τον συνέλαβαν με την κατηγορία ότι είναι κομμουνιστής.

Δ΄. Πραιτώριον: Ο Περικλής, ωσάν άλλος Πιλάτος, διοικητής της αστυνομίας, τον λυπήθηκε. Κατάλαβε ότι είναι πρεζάκι και τον άφησε ελεύθερο. Τον κατηγορήσε ο Εβραίος Γούδας πως είχε κλέψει τον πλούσιο Παπαδήμα, αφεντικό και πολύ γνωστό πρόσωπο της περιοχής.

Ε΄. Ταφή: το Πρεζάκι έμεινε κάποιες μέρες στη φυλακή, πολύ λυπημένος. Τη Μεγάλη Παρασκευή θα τον άφηναν ελεύθερο, αλλά από τη στεναχώρια πέθανε στο κελί της φυλακής. Η νεκροφόρα τον παρέδωσε στο Νεκροτομείο της Αθήνας.

ΣΤ΄. Ανάσταση: Το πεθαμένο Πρεζάκι πηγαиноέρχεται μια στην κόλαση και μια στον παράδεισο. Σε κανένα από τα δύο μέρη δεν τον δέχονται και περιπλανιέται άσκοπα. Έμμεση αναφορά στην μη ύπαρξη των εν λόγω τόπων.

Ζ΄. Λύτρωση: Τέλος, αφού δεν τον δέχονται πουθενά πηγαίνει στον Πειραιά όπου συναντάει στο λιμάνι τους ναυτικούς Τζο Τόμσον και Σημαδούρα, οι οποίοι τον κάνουν καπετάνιο και ταξιδεύει στη θάλασσα, σε μακρινούς και άγνωστους κόσμους.

7) Η ΜΠΟΥΧΟΥΝΣΤΑ

Το τελευταίο και μακροσκελές διήγημα της συλλογής «Μεγάλο Συναξάρι» ονομάζεται Μπουχούνστα. Έτσι λεγόταν μέχρι το 1928 το σημερινό Μεγαλοχώρι των Τρικάλων. Όμως, το ίδιο όνομα έχει και μία γυναίκα η οποία γνωρίζεται πού βρίσκεται ένα πρόσωπο που λέγεται Ραποτίκας.

Στα προλεγόμενά του, ο Καραγάτσης αναφέρει ότι ο συνταγματάρχης Λιάπκιν, ο ήρωας του μυθιστορήματός του, είναι φανταστικό πρόσωπο. Υπαρκτό πρόσωπο υπήρξε ο Βασίλης Φόμιτς Σολομώνωφ, ο οποίος ήρθε στη Λάρισα το 1941. Διετέλεσε διερμηνέας των Γερμανών κατακτητών και όταν αυτοί αποχώρησαν τους ακολούθησε. Για να μην πέσουν οι κόρες του στα χέρια των ανταρτών τις σκότωσε ο ίδιος και μετά αυτοκτόνησε. Τις σημειώσεις του κατείχε η Λαρισαία με την οποία ζούσε και τις έδωσε στον Καραγάτση. Αυτός προσπάθησε να βάλει σε τάξη την ανισόρροπη ιστορία. Αν δεν τα κατάφερε νίπτει τας χείρας του.

Ο Σολομώνωφ, ως Γιάννης Νικολαΐδης, σε πρώτο πρόσωπο διηγείται την ιστορία. Έρχεται από τον Νεζερό (Καλλιπεύκη) του Ολύμπου στη Λάρισα, με τον Πέτια (Αγησίλαο Παπαδόπουλο). Έχουν εντολή από την Κεντρική Επιτροπή του Κόμματος να συλλάβουν τον Ραποτίκα. Πρόκειται για τον βλαχόφωνο από το Βλαχογιάννι της Ελασσόνας, ο οποίος ήταν από τα λίγα πρόσωπα - συνεργάτες των Ιταλών που ονειρεύονταν το κράτος της Πίνδου με πρωτεύουσα τη Σαμαρίνα και είχε προβεί σε εγκληματικές πράξεις.

Κατά τον χρόνο αναζήτησης του Ραποτίκα, ο Καραγάτσης, ακολουθώντας τάχα τη διήγηση του Σολομώνωφ, περιγράφει σκηνές ρωσικού ενδιαφέροντος: ονόματα ρωσικά, βότκα, ίντριγκες κλπ. Το μεγαλύτερο μέρος της ιστορίας εκτυλίσσεται στα Τρίκαλα, χωρίς να κατονομάζονται, αλλά το χωριό Μπουχούνιστα, η αγορά της Δευτέρας, το Κάστρο της πόλης, μας οδηγούν στα Τρίκαλα. Τεχνηέντως ο Καραγάτσης, ενώ αναφέρεται στη ρωσική στέπα, μεταφέρεται στη Βούλα, το μεγάλο προπολεμικό στα δεξιά του δρόμου Λάρισας-Τρικάλων. Αναφερόμενος στη Βούλα βρίσκει την ευκαιρία να αναφέρει τις τοπικές παραδόσεις για τα τελώνια της σαπίλας, τα παράξενα αερικά και τα στοιχειά, τα οποία βγαίνουν από το έλος. Η εναλλαγή των εικόνων από τη ρωσική επικράτεια, ακόμα και από το Χαρμπίν της Σιβηρίας, στη Θεσσαλία, στη Μπουχούνιστα και στα Τρίκαλα, είναι σαν ένα παιχνίδι του συγγραφέα.

Στα Τρίκαλα καταφθάνουν οι δύο που αναζητούν τον Ραποτίκα. Καταλήγουν σε ένα χαμαιτυπείο, όπου η Ματρόνα Γιακόβλεβνα τους προσφέρει νεαρές γυναίκες, που έχουν όλες ρωσικά ονόματα. Επιπλέον στη διήγηση αναφέρονται πολλές ρωσικές λέξεις που δυσκολεύουν την κατανόηση τμημάτων του διηγήματος. Μία απ' όλες τις γυναίκες ονομάζεται Μπουχούνιστα και είναι αυτή η οποία γνωρίζει πού βρίσκεται ο καταζητούμενος Ραποτίκας, όπως τους υπέδειξε μία Κατσιβέλα (Τσιγγάνα). Οι δύο εντολείς του κόμματος δέχονται ένα μήνυμα αναφερόμενο στον Ραποτίκα, από κάποιον που παριστάνει τον γύφτο με τη μαϊμού, ενώ είναι και αυτός Ρώσος. Πριν βρουν τη Μπουχούνιστα, στον δρόμο διαδραματίζεται μία δίκη. Από τη δικαιοσύνη της Κεντρικής Επιτροπής κατηγορείται ο Στεπάν Ντμιτρίεβιτς για τη δολοφονία ενός λεβέκουρα κι ενός κατσαπλιά. Στο λαϊκό δικαστήριο, ο Μεγάλος Δικαστής είναι πολύ αυστηρός. Με την εκδίκαση της υπόθεσης, ο Καραγάτσης έμμεσα σχολιάζει την απονομή της Δικαιοσύνης στο σοβιετικό καθεστώς και το ξεκαθάρισμα των λογαριασμών. Με τα τεχνάσματα του δικαστή καταδικάσθηκε σε θάνατο ο κατηγορούμενος κι ας ήταν αθώος.

Τη στιγμή αυτή αποκαλύπτεται η Μπουχούνιστα, η οποία αναγκάζεται από τον Βασίλη Φόμιτς Σολομώνωφ να του δείξει τον σκοτωμένο Ραποτίκα, τον οποίο έκρυβε σε ένα δωμάτιο. Ο Πέτιας και ο Φόμιτς θέλουν να φύγουν από το χαμαιτυπείο, αλλά ο πρώτος σκοτώνεται από τα πυρά των κατσαπλιάδων και των λεβεκουρέων, ενώ από

την απέναντι γωνία πυροβολούν οι φερφλούχτηδες. Ο Φόμιτς καταφέρνει να ξεφύγει και τότε πληροφορείται ότι το βράδι οι Γερμανοί πυρπόλησαν το χωριό Μπουχούνιστα. Ο Καραγάτσης δικαιολογεί τη δυσκολία κατανόησης του διηγήματος, σημειώνοντας ότι αυτή οφείλεται στο ότι ο Σολομώνωφ άφησε τα χειρόγρατά του ταχτοποιήτα.

Βιβλιογραφία: Μεγάλο Συναξάρι, έκδοση του Βιβλιοπωλείου της ‘‘Εστίας’’. Αθήνα 1999, ένατη έκδοση.

Μαρία Π. Βουβούση απόφοιτη του τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης, Msc. Σχεδιασμός και Ανάπτυξη Τουρισμού και Πολιτισμού, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, Msc. Επιστήμες της Εκπαίδευσης και της Δια Βίου Μάθησης, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.